

**



Cel Historisch Erfgoed van de KMS - Nieuws Cellule Héritage historique de l'ERM - Nouvelles

Tijdens hun verblijf aan de Naamse Poort vanaf 1834, daarna in de Ter Kamerenabdij vanaf 1874 en aan de Renaissancelaan vanaf 1909 bouwen de leerlingen, professoren en kaderleden van de KMS een bijzonder rijk historisch en cultureel erfgoed op. De vrijwilligers van de Cel Historisch Erfgoed van de KMS – Cellule Héritage historique de l'ERM (CHE-CHH) beheren en registreren de verschillende collecties waaruit dit erfgoed bestaat. Zij bestuderen en zoeken historische verbanden tussen vele tienduizenden documenten en voorwerpen. Zij zorgen ervoor dat de collecties systematisch aangevuld worden met nieuwe erfgoedstukken afkomstig van de promoties en departementen en behandelen ook schenkingen door oud-leerlingen en hun familie.

Mensuellement, la CHH fait le point des travaux accomplis durant le mois qui vient de s'écouler. Elle souhaite partager avec vous ses découvertes les plus intéressantes – et parfois insolites...

** Gevechtsturnen op de grote koer omstreeks 1963. Midden en rechts op de achtergrond ziet men blok F. Links op de achtergrond onderscheidt men de stookplaats, met de witte poort en het ronde venster.

- De Militaire School, (bijna) gelegen aan de oevers van een rivier...

In 1839 schrijft de *Société royale d'Anvers pour l'encouragement des Beaux-Arts* een architectuurwedstrijd uit, waarbij aan de deelnemers gevraagd wordt gebouwen te ontwerpen voor de Militaire School, georganiseerd op basis van de bepalingen van de wet van 18 maart 1838.

SOCIÉTÉ ROYALE D'ANVERS, POUR L'ENCOURAGEMENT DES BEAUX-ARTS.
Programme des concours de l'année 1840.

La Société royale pour l'encouragement des beaux-arts, à Anvers, propose, par l'organe de sa commission administrative, les trois sujets suivans, pour les concours de 1840.

ARCHITECTURE CLASSIQUE. — « *Ecole militaire de Belgique, à organiser d'après la loi du 18 mars 1838.* »

Cet édifice est censé établi sur le bord d'une rivière.

Les concurrens produiront un plan général, représentant les bâtimens en masse, ainsi que la disposition des lieux consacrés aux différens genres d'exercice, lesquels offriront un terrain vaste et accidenté pour exercer les élèves dans tout ce qui tient aux difficultés que l'on rencontre à la guerre. Ce plan sera une échelle de deux millimètres par mètre.

Quatre autres dessins seront produits, le 1^{er} du rez-de-chaussée et le 2^o du premier étage des bâtimens de l'école; sur une échelle de cinq millimètres; le 3^o de la façade principale de tous les bâtimens et le 4^e d'une coupe sur la longueur. Les deux derniers dessins seront sur une échelle de dix millimètres ou un centimètre par mètre.

Le prix est une médaille d'honneur et une gratification de cinq cents francs.

Un accessit pourra être décerné, dont le prix sera de deux cent cinquante francs.

[Uittreksel uit de krant L'Emancipation van 18 april 1839.](#)

Men vertrekt van de veronderstelling dat de Militaire School zich aan de oever van een rivier bevindt. Waar komt dat vandaan, vraagt u zich af...

De Militaire School wordt opgericht in 1834, maar functioneert gedurende enkele jaren op een informele basis. Ondanks vele pogingen in die zin, is het pas de wet van 18 maart 1838, "*loi portant organisation de l'Ecole Militaire*" genoemd, en soms "organieke wet", die een wettelijke basis legt voor de organisatie en de werking van de Militaire School.

ART. 1^{er}. Il est établi dans le Royaume une École militaire destinée à former des officiers pour les armes de l'infanterie, de la cavalerie, de l'artillerie et du génie, *pour le corps d'état-major* ⁽¹⁾ *et pour la marine* ⁽²⁾.

Artikel 1 van de wet vermijdt de plaats te noemen waar de Militaire School zich bevindt. Uit een aantal niet-weerhouden wetsvoorstellen en tijdens het debat over de wet van 18 maart 1838 blijkt duidelijk dat een breed politiek draagvlak bestaat, ook in de regering, om Liège als vestigingsplaats te kiezen, anderen stellen Tournai voor of zelfs Gent of Leuven wegens de nabijheid van de universiteit, maar die voorkeuren wordt niet weerhouden in de wet.

⁽¹⁾ Tot aan de oprichting van de Krijgsschool in 1869.

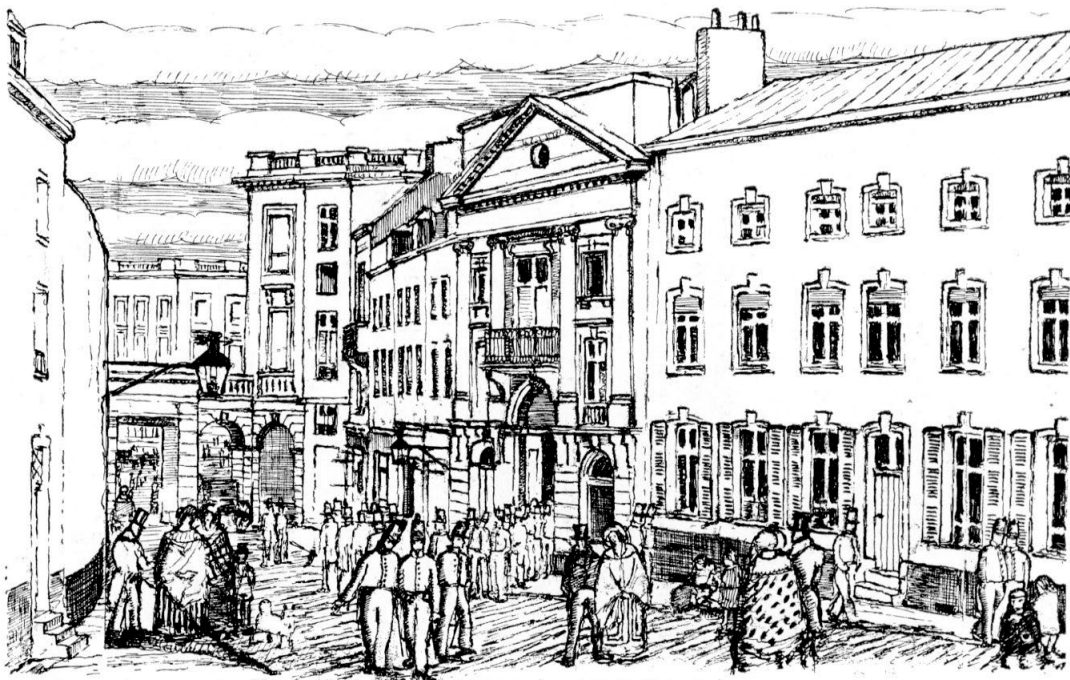
⁽²⁾ Tot aan de afschaffing van de Koninklijke Marine in 1862.

De keuze voor Liège is gebaseerd op de volgende argumenten:

- Bij de oprichting van de Militaire School stelt de Stad Brussel "voorlopig" enkele lokalen van het Borgendaalatheneum ter beschikking, gelegen tussen het koninklijk paleis, de Naamsestraat, het Koningsplein en de Borgendaalstraat (tegenwoordig de Borgendaalgang, afgesloten voor het publiek). De beschikbare ruimte is veel te klein, in die mate dat de intrede van sommige promoties uitgesteld moet worden tot een oudere promotie de School verlaat. Ondanks het aandringen van Generaal Chapelié, de eerste schoolcommandant, komt er maar geen verbetering in deze toestand.
- In die tijd – en dat zal zo blijven tot aan de Tweede Wereldoorlog – is de Artillerie, vooral de vestingartillerie, een zeer belangrijk en omvangrijk onderdeel van het Belgisch Leger. Bij het verlaten van de School wordt driekwart van de leerlingen Artillerie en Genie⁴ aangeduid voor de Artillerie. In deze context is de keuze van Liège logisch omdat zich daar de *Fonderie royale de Canons* bevindt.

De regering, voorstander van de optie Liège, denkt aan voormalige gebouwen van de Jezuïeten gelegen aan een zijtak van de Maas. Vandaar de vermelding van de rivier in de wedstrijd de *Société royale d'Anvers...*

Alhoewel het probleem van de gebouwen van het Borgendaalatheneum niet echt opgelost is, blijkt tegen 1840 dat een politieke meerderheid de voorkeur voor Brussel onderschrijft. De wet van 15 april 1840 "*portant règlement de l'Ecole Militaire*", die de interne werking in detail vastlegt, vermeldt inderdaad in artikel 1 "*Le siège de l'Ecole Militaire est fixé à Bruxelles*".



L'ECOLE MILITAIRE A BRUXELLES, RUE DE NAMUR, EN 1838.

Illustratie uit het boek "Brialmont", Paul Crockaert, 1928.

⁴ De afdeling Infanterie en Cavalerie wordt pas in 1841 opgericht.

De Militaire School zal tot in 1874 in de "voorlopige" lokalen van het Borgendaalatheneum – later het volledige gebouw, inclusief de hoofdingang aan het Naamsestraat - blijven om daarna "voorlopig" te verhuizen naar de abdij van Ter Kameren, om ten slotte haar intrek te nemen in de Nieuwe Militaire School aan de Renaissancelaan in 1909.

- **A propos de punitions et de récompenses...**

Quelques extraits des ordres du Lieutenant-Général Emile Vautier, commandant de l'Ecole Militaire de 1879 à 1885, illustrant le régime disciplinaire de l'époque.

Aux élèves.

Le Général Commandant exprime aux élèves son mécontentement de la conduite qu'ils ont tenue hier pendant la récréation du soir et les prive, pour ce motif, de toute faveur jusqu'au 4 juin inclus.

Le 9 Mai 1882
(Y) Vautier

Ordre N° 164 du 9 mai 1882

A l'occasion de l'anniversaire de l'inauguration de Sa Majesté Léopold I^{er} je lève toutes les punitions sauf celle de prison infligées aux élèves Guillaume, Ladame, Carlson, Gilluams, Gilbert et Lotz.

Après l'inspection qui sera passée à 11 heures, il y aura sortie extraordinaire en grande tenue jusqu'à 11 $\frac{1}{4}$ heures du soir.

Laeken, le 20 juillet 1883

Ordre N° 221 du 20 juillet 1883

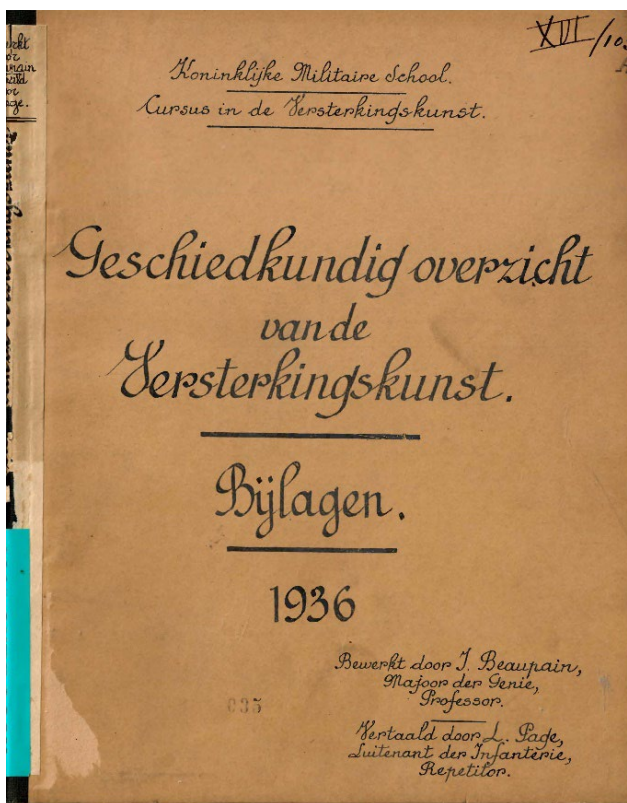
A l'occasion du cinquantième anniversaire de la fondation de l'école militaire, je lève toutes les punitions et j'accorde aux élèves une sortie extraordinaire de 9 heures du matin à 11 $\frac{1}{4}$ heures du soir.

Laeken, le 1^{er} juillet 1884
(Y) Vautier

Ordre N° 378 du 1 juillet 1884

- De Batterie Deutschland...

In 1936⁵ publiceert Majoor van de Genie Iwan Beaupain van de 75^{ste} Promotie Artillerie en Genie, militair professor versterking, een "Geschiedkundig overzicht van de Versterkingskunst" in drie delen: de tekst, de bijlagen en een map met 54 prachtige platen. De Nederlandstalige versie van deze cursusbundels is van de hand van Luitenant van de Infanterie Joseph Page van de 78^{ste} Promotie Infanterie en Cavalerie. Ze worden uitgegeven in de periode van de taalontdubbeling in de KMS, d.w.z. de progressieve invoering van parallelle lessen in het Nederlands naast die in het Frans, begonnen in 1935. Door een tekort aan onderwijzend personeel dat het Nederlands machtig is, is het heel goed mogelijk dat Joseph Page expliciet aangetrokken werd om de cursussen in het Nederlands te vertalen. Joseph Page, geboren in Bierbeek, was vermoedelijk een Vlaming van oorsprong.



De cursus is sterk gericht op de ervaringen van de Eerste Wereldoorlog en bevat een weelde aan details, o.a. over de verdediging van de forten van Liège en Namur in 1914. De beschrijving van enkele Duitse kustbatterijen vormt een originele noot.

De Batterie Deutschland was een kustbatterij behorend tot het Marinekorps Flandern en was opgesteld achter de duinen in Bredene, bij de Jacobinesserhoeve. De batterij bestond uit vier scheepskanonnen van 380 mm opgesteld in cilindrische putten met 20 m diameter, ondersteund door observatieposten, afweerstellingen en vuurleidingscentra. De kanonnen hadden een dracht van 34 tot 42 km, afhankelijk van de gebruikte munitie en omstandigheden. Van de 600 man bedieningspersoneel verbleef om beurt de helft in barakken ter plaatse, terwijl de andere helft ingekwartierd was in Bredene-Dorp. Om de batterij te bevoorraden werd van de buurtspoorwegen een lijn afgetakt die dwars door alle munitiebunkers liep. Bij hun aftocht in 1918 bliezen de Duitsers de kanonnen op. Na de oorlog werd de batterij een toeristische bezienswaardigheid. In 1939 werden de kanonnen verkocht als schroot. De bunkers en schootspuiten werden in de jaren 1950 gesloopt.

⁵ 1936 is het jaartal vermeld op het kaftblad. De meeste hoofdstukken dateren nochtans van 1937 en de meeste bijlagen van 1938.

BIJLAGE N^o 11.

BESCHRIJVING VAN ENKELE KUSTBATTERIJEN UIT DE STELLING
DOOR DE DUITSCHERS INGERICHT AAN DE BELGISCHE KUST,
TIJDENS DEN WERELDOORLOG 1914-1918 (1).

1.- DE BATTERIJ "DEUTSCHLAND" (Plaat 47).

- Geschiedkundig overzicht.

Met het onderzoek van den bodem (sondeeren) werd begonnen twee maand vóór den bouw van de batterij (begin September 1915).

De geschutstellingen werden achtereenvolgens gebouwd. Daarna werden de andere werkzaamheden uitgevoerd : schuilplaatsen, maskeering enz. De laatste schuilplaatsen waren gereed in Juli 1918.

Er werden gemiddeld 700 werklieden gebruikt (waaronder 150 à 250 Russische krijgsgevangenen) voor den bouw van de batterij en het aanleggen van de gemeenschapswegen.

De eerste twee vuurmonden hebben den 20ⁿ Maart 1916 het vuur geopend.

In Januari 1917, konden ook de andere twee vuurmonden vuren. Een dezer viel uit tengevolge van een defect.

De batterij heeft maar zelden geschoten : enkele schiet-oefeningen werden gedaan op drijvende doelen. De meeste activiteit vertoonde de batterij : in Mei 1918, 1 Juni 1918, 15, 16 en 17 October 1918.

De batterij werd driemaal onder vuur genomen van uit vliegtuigen en éénmaal van ten lande, in October 1918, van uit de richting van den Yzer.

17 October 1918 werd de batterij door de Duitschers vernield.

[Uittreksel uit "Geschiedkundig overzicht van de Versterkingskunst - Bijlagen", 1936.](#)

ÉCOLE MILITAIRE
COURS DE FORTIFICATION

POSITION COTIÈRE 1914-1918.
BATTERIES DE COTE, DÉFENSE ANTI-AÉRIENNE, PARCS DU GÉNIE.

Imprimé pour la 4^e Armée Allemande, le 1^{er} septembre 1918.

— LÉGENDE —

● BATTERIES DE COTE

<p>1 Défense contre bombardement à longue portée</p> <p>1 Deutschland (Jacobinessen)</p> <p>2 Pommern (Leugenboom)</p> <p>3 Kaiser Wilhelm II</p> <p>4 Tirpitz</p> <p>5 Het Zoute (Brannschweig)</p> <p>6 Hessen (DonkerkloK)</p> <p>7 Hannover (De Haan)</p> <p>8 Preussen (Turkyen)</p> <p>9 Oldenburg</p> <p>10 Schlesien</p> <p>11 Sachsen</p>	<p>1 Défense contre les raids, les tentatives d'embouteillage des ports ou d'autres expéditions analogues</p> <p>12 Bremen</p> <p>13 Lekkerbaek (Köh)</p> <p>14 Hambourg</p> <p>15 Augusta</p> <p>16 Fregat</p> <p>17 Nahe</p> <p>18 Friedrichsort</p> <p>19 sur le Môle</p> <p>20 Lybeck (entrée du Môle)</p> <p>21 Wurtemberg (Zeppelin et les Français)</p> <p>22 Grotten</p> <p>23 Mittel</p> <p>24 Kaiserin</p>	<p>25 Hafen</p> <p>26 Hertha</p> <p>27 Ludendorff (Prinses ou Surland)</p> <p>28 Irene</p> <p>29 Hindenburg</p> <p>30 Friedrich</p> <p>31 Eylau (Rudrière haute)</p> <p>32 Palace hôtel (Gneisau)</p> <p>33 Cecille</p> <p>34 Baseler</p> <p>35 Antwerpen</p> <p>36 Aachen</p>
--	--	--

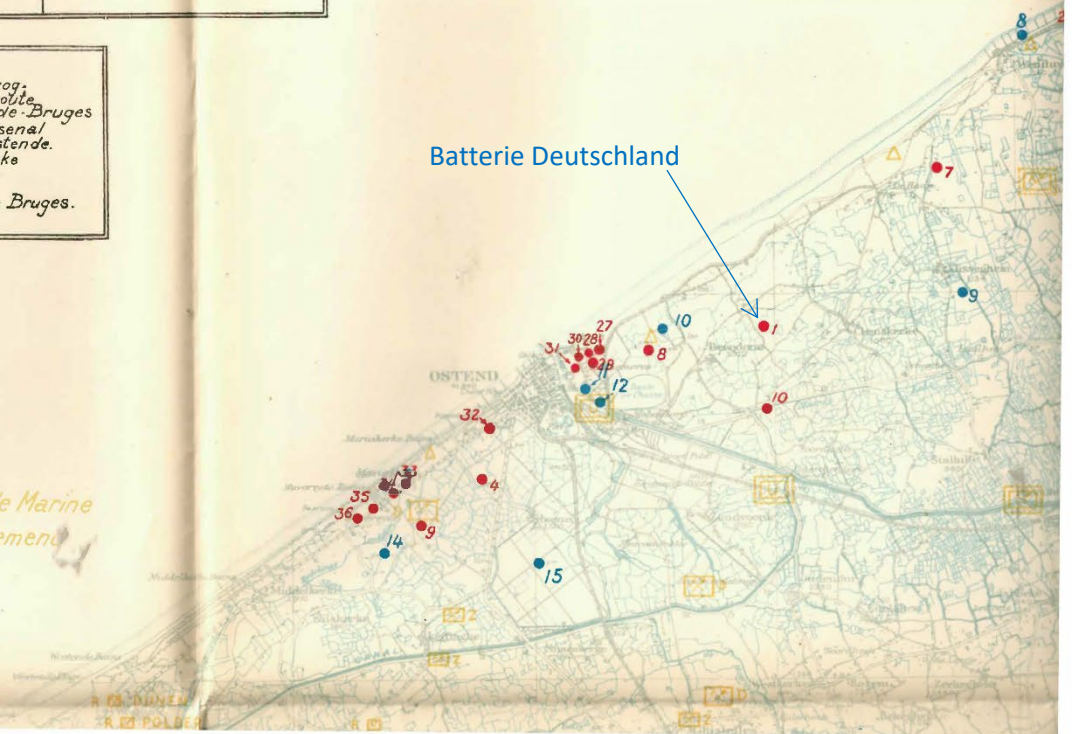
● DÉFENSE ANTI-AÉRIENNE

<p>1 Bi^e C.A. Het Zoute</p> <p>2 " Molenhoek</p> <p>3 " Sur le Môle de Zeebrugge</p> <p>4 " à la darse du canal de Zeebrugge</p> <p>5 " à l'Ouest du Môle..</p> <p>6 " Casar</p> <p>7 " Brunhilde</p> <p>8 " à l'Est de Wenduine</p>	<p>9 Bi^e C.A. Zeppelin</p> <p>10 " Gross-Herzog</p> <p>11 " à la B 20.500 de la route Ostende-Bruges</p> <p>12 2 Bi^{es} au sud de l'arsenal maritime d'Ostende.</p> <p>13 1 Bi^e à Mariakerke</p> <p>14 " Mar-Flak</p> <p>15 " Noster</p> <p>16 Groupe des Bi^{es} C.A. de Bruges.</p>
---	--

PARCS DU GÉNIE

- ☒ Parcs de groupe
- ☒ Lieu de déchargement de groupe
- ☒ Parcs divisionnaires
- ☒ " intermédiaires (Flandre I)
- ☒ " régimentaires
- △ " de sous-secteurs de la 1^{re} Division de Marine
- ☒ " à abandonner en cas de bombardement
- ☒ " en construction

Batterie Deutschland



Uittreksel uit "Geschiedkundig overzicht van de Versterkingskunst – Platen", plaat 46", 1936

Planche 47.
Batterie Deutschland
(4 canons de 380).

Ecole Militaire.
Cours de Fortification.

Planche 47.
Position allemande du littoral belge (1914-1918).
Batterie Deutschland (4 canons de 380).

Histoire de la
Fortification.

Fig 1. Disposition générale approximative de la batterie.

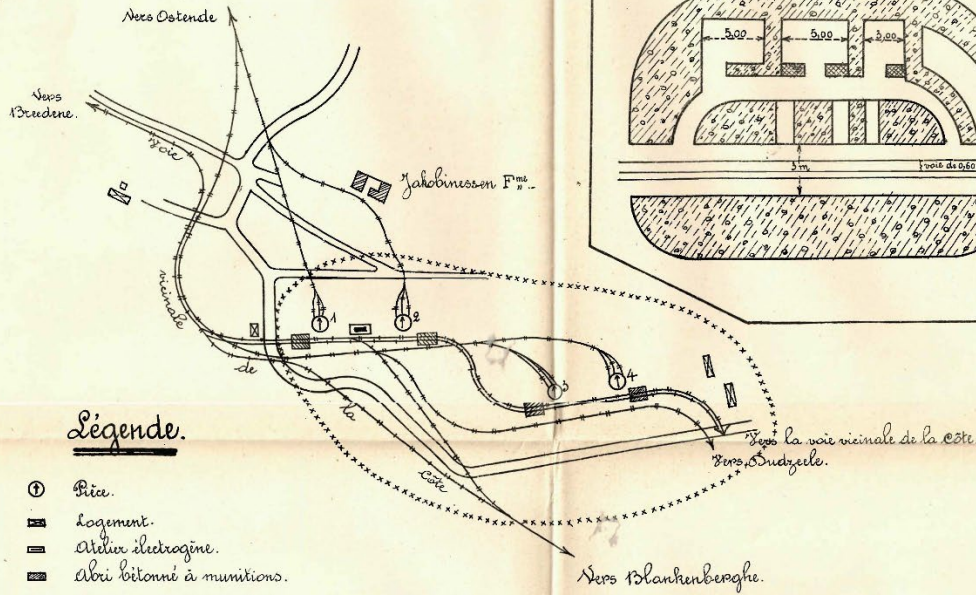
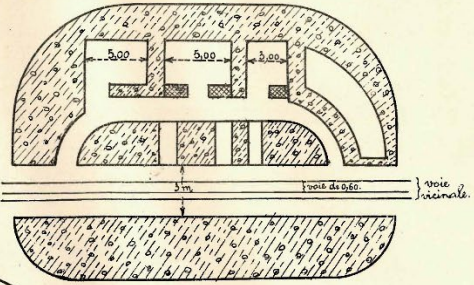


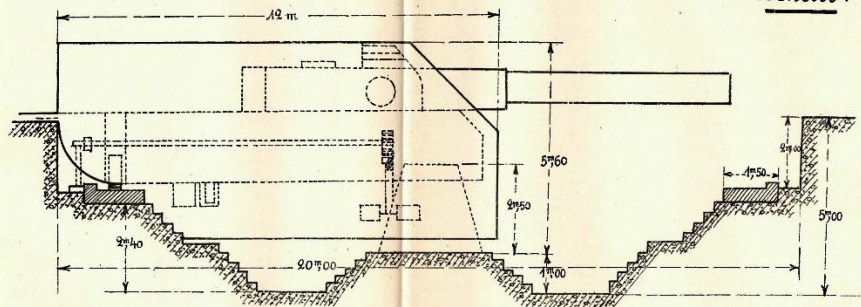
Fig 3. Plan d'un abri à munitions.



Légende.

- ⊙ Pica.
- ▣ Logement.
- ▢ Atelier électrogène.
- ▧ Abri bitonné à munitions.
- Ouvrages pour infanterie.
- Voie normale.
- Voie vicinale.
- Voie de 0,70.

Fig 2. Emplacement de pièce.



Echelle: $\frac{1}{80}$

Janvui 1936

Uittreksel uit "Geschiedkundig overzicht van de Versterkingskunst – Platen", plaat 47, 1936.



Prentbriefkaarten van de batterij Deutschland na de oorlog.



- Hulde aan de Onbekende Soldaat



Naar aanleiding van de 20^{ste} verjaardag van het Nationaal Congres en van de opstelling van de grondwet van het jonge België legt koning Leopold I in 1850 de eerste steen van de congreskolom in het centrum van Brussel. Het ontwerp is van de hand van de Brusselse bouwmeester Poelaert, die zich laat inspireren door de kolom van Trajanus in Rome. De zuil, met een hoogte van 48 meter, is bekroond met een vijf meter hoog bronzen beeld van Leopold I, van de hand van Guillaume Geefs. Op 11 november 1922 wordt bij de kolom het stoffelijk overschot begraven van een onbekende soldaat, aangeduid door een blinde oorlogsveteraan.

Sindsdien brengen de eerstejaarsleerlingen van de Militaire School, meestal vergezeld door hun collega's van het tweede studiejaar, elk jaar hulde aan de Onbekende Soldaat.

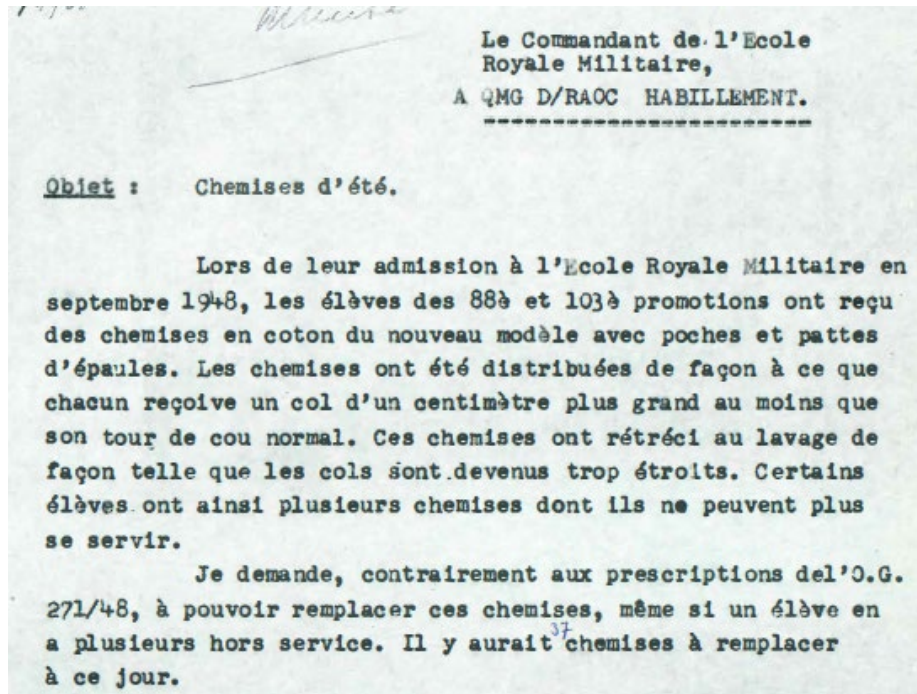
De foto toont het neerleggen van een bloemenkrans op zaterdag 27 februari 1937. Van links naar rechts staan opgesteld: Henri Keters (81^{ste} Promotie Infanterie en Cavalerie - 81 IC), Edouard de Saint Hubert (82 IC), René Boseret (97^{ste} Promotie Artillerie en Genie – 97 AG) en Pierre Rahir (96 AG). Ze dragen de helm type Adrian en de mantel van de veldkledij.

René Boseret komt op 12 april 1945 om bij een Russisch bombardement op het spoorwegstation van Prenzlau in de Duitse deelstaat Brandenburg, waarbij het nabijgelegen krijgsgevangenenkamp Oflag II-A getroffen wordt. Edouard de Saint Hubert is hulponderrichter in de KMS van 1946 tot 1949 en daarna promotiecommandant tot 1953.

- A propos de cols devenus trop étroits...

Dans notre série "une brève lettre peut contenir une foule d'informations"...

Le 7 juin 1949, le Général-major Georges Beernaerts, commandant de l'ERM, demande au Quartier-Maître général RAOC de remplacer les nouvelles chemises en coton que les élèves des 103^{ème} Promotion polytechnique (103 Pol) et 88^{ème} Promotion Toutes Armes (88 TAW) ont reçues à l'entrée, au mois de septembre de l'année précédente.



Admission

A cette époque, les candidats classés en ordre utile au concours d'admission sont convoqués fin septembre (dans ce cas-ci le 22 septembre 1948) à la Phase d'Essai, précurseur de la Phase d'Initiation Militaire, qui dure deux mois. Ceux qui terminent cette phase avec succès sont admis à l'Ecole, les cotes obtenues étant prises en compte pour l'établissement du classement d'entrée. Les 103 Pol et 88 TAW sont incorporées à l'Ecole le 23 novembre 1948.

Quartier-maître général, RAOC

Après la 2^{ème} Guerre mondiale, les six brigades d'infanterie belges sont appuyées par des unités Royal Army Service Corps (RASC) (transport, ravitaillement, atelier) à l'instar de la Brigade Piron pendant la guerre. Le système britannique entre en vigueur le 1 janvier 1948: aux côtés des unités RASC, l'appui logistique est fourni également par des unités Royal Army Ordnance Corps (RAOC) (munitions et, par la suite, d'autres types de ravitaillement) et Royal Electrical and Mechanical Engineers (REME) (réparations). L'état-major de ces unités logistiques est appelé Quartier-Maître général. L'Armée belge adopte l'organisation américaine à partir du 1 décembre 1951. Le RASC donne alors naissance aux unités de Quartier-Maître & Transport ; le corps REME devient l'Ordonnance. Les unités RAOC sont dissoutes pour créer des unités d'Ordonnance ou de Quartier-Maître & Transport. Le 1 janvier 1971 toutes les unités logistiques sont intégrées dans un Corps logistique.

Les chemises



Détail d'une photo de promotion de la 103 Pol, prise en quatrième année d'études (1951-1952).

Les chemises dont il s'agit sont du type porté par les deux élèves à droite au second rang. Elles sont beiges, contrairement à celles qu'elles sont censées remplacer, en polyester vert foncé (comme celle portée par l'élève deuxième de la gauche au premier rang). Toutefois, jusque dans les années 1970, les élèves reçoivent des chemises des deux types à l'entrée.

Les 103A, 88A et 88B

Après la guerre, les autorités militaires offrent l'occasion aux officiers nommés pendant la guerre d'entamer des études à l'ERM. Ils sont regroupés en des promotions "A" et suivent la plupart des cours avec les élèves de la promotion régulière ayant le même numéro. Les candidats retenus à l'issue d'un processus de sélection qui inclut vraisemblablement un examen, suivent une période de réadaptation à l'Ecole. Celle-ci comprend des cours ayant pour but de préparer les élèves au curriculum académique et se déroule alors que la promotion régulière passe par la Phase d'Essai. Ainsi, dans son séjour à l'Ecole, la 103 Pol est accompagnée de la 103A Pol. A l'issue du cours de réadaptation, seulement 29 des 56 officiers candidats à la 103A Pol sont déclarés aptes à suivre les cours de l'ERM avec fruit et sont incorporés à l'Ecole le 1 décembre 1948. De la même façon, la 88A TAW accompagne la 88 TAW. Il y a même une promotion 88B TAW, composée de 12 officiers-élèves destinés à la Gendarmerie. Toutefois, d'après nos informations, le [nouveau] commandant de la Gendarmerie retire ces 12 élèves de l'ERM après quelques mois seulement et ils continuent leur formation au sein de la Gendarmerie.

Il semble que les élèves des 103A Pol, 88A TAW et 88B TAW n'aient pas été confrontés à des problèmes de col rétréci...

L'approche des promotions "A" est appliquée jusqu'en 1956, les 111A Pol en 96A TAW étant les dernières promotions de ce type.

- **Infra 1963...**

De foto op de eerste bladzijde laat ons toe te wijzen op een aantal bijzondere kenmerken van de infrastructuur in de zestiger jaren.

- ① De top van de schoorsteen, toen 41 m hoog, is zichtbaar achter blok F. De bovenste drie meter, voorzien van een patroon van witte bakstenen, wordt op een niet-gedocumenteerde datum na april 1976. De schoorsteen wordt volledig afgebroken in 2000.
- ② Het uurwerk van blok F, gekend als "l'œil de Moscou" is tot in de late jaren 1960 voorzien van een bronzen bel. Deze bel verdwijnt spoorloos uit het atrium in 2018...
- ③ Vanaf het einde van de jaren 1920 of het begin van de jaren 1930 bevindt zich op de nok van het dak van blok F een waarnemingsplatform van 4,10 op 3,50 m, gebruikt voor topografische en astronomische waarnemingen. Later worden ook antennes geïnstalleerd. Het platform verdwijnt in het midden van de jaren 1970 tijdens een vernieuwing van de dakbedekking.

